

Vận dụng Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ trí thức trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa

Phạm Thị Bích Ngọc*, Nguyễn Thị Anh Đào*

*ThS. Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh

Received: 4/01/2024; Accepted: 10/01/2024; Published: 15/01/2024

Abstract: Vietnamese intellectuals play an extremely important role in the nation's historical process. During his lifetime, President Ho Chi Minh always emphasized the role of the intellectual team and focused on building and developing the intellectual team. Ho Chi Minh's ideology is the guideline for building a team of intellectuals in the period of promoting industrialization and modernization of the country, for the goal of rich people, strong country, democracy, fairness and civilization.

Keywords: Ho Chi Minh Thoughts; Intellectual team; Industrialization and modernization

1. Đặt vấn đề

Trong truyền thống văn hóa Việt Nam, trí thức thường được đặt ở vị trí hàng đầu, có vai trò to lớn góp phần thúc đẩy xã hội phát triển. Thời đại Hồ Chí Minh, truyền thống đó tiếp tục được phát huy. Hệ thống quan điểm có giá trị lý luận và thực tiễn sâu sắc về chăm lo, xây dựng, đào tạo, bồi dưỡng và trọng dụng đội ngũ trí thức của Người đã góp phần phát triển một lực lượng cách mạng quan trọng, đưa cách mạng Việt Nam liên tiếp giành thắng lợi.

Ngày nay, trên thế giới, cuộc cách mạng khoa học công nghệ (KH-CN) đang phát triển như vũ bão. Đảng khẳng định công nghiệp hóa, hiện đại hóa (CNH, HĐH) ở nước ta phải gắn liền với phát triển kinh tế trí thức. Xây dựng đội ngũ trí thức lớn mạnh toàn diện đáp ứng yêu cầu của quá trình đó, bồi đắp “nguyên khí quốc gia”, phát triển bền vững đất nước theo Tư tưởng Hồ Chí Minh cần tiếp tục được đẩy mạnh.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh xây dựng đội ngũ trí thức

Chủ tịch Hồ Chí Minh rất quan tâm đến đội ngũ trí thức nước nhà. Bằng nhiều cách diễn đạt khác nhau, Người luôn đề cao **vai trò và trân trọng** đội ngũ **những người “hiền tài”** đóng góp vào sự nghiệp cách mạng của dân tộc. Theo Người, “trí thức là vốn liếng quý báu của dân tộc”, “những người trí thức tham gia cách mạng, tham gia kháng chiến rất quý báu cho Đảng. Không có những người đó thì công việc cách mạng khó khăn thêm nhiều”.

Trí thức Việt Nam có tinh thần dân tộc và cách mạng, là một lực lượng đặc biệt, là một thành tố quan trọng trong liên minh giai cấp công nhân, nông dân và đội ngũ trí thức. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định

vai trò lớn của đội ngũ trí thức trong cách mạng giải phóng dân tộc và công cuộc kiến thiết nước nhà, nhất là đối với một nước đi lên từ sản xuất nhỏ như nước ta. “Trí thức phục vụ nhân dân bây giờ cũng cần, kháng chiến kiến quốc cũng cần, tiến lên chủ nghĩa xã hội càng cần, tiến lên chủ nghĩa cộng sản lại càng cần”, “Muốn xây dựng chủ nghĩa phải có học thức”. Người còn bàn về vai trò cụ thể của trí thức trong các lĩnh vực trong đời sống xã hội.

Không chỉ đề cao vai trò của trí thức, Chủ tịch Hồ Chí Minh còn đặc biệt quan tâm đến việc đào tạo, bồi dưỡng, xây dựng đội ngũ trí thức, phát huy tối đa sức mạnh của lực lượng này để đóng góp vào thành công chung sự nghiệp cách mạng của dân tộc.

Người khẳng định trí thức Việt Nam có nhiều ưu điểm như có nền tảng học vấn, “có đầu óc dân tộc và đầu óc cách mạng”, song cũng không ít khuyết điểm, đó là: Cá nhân chủ nghĩa, không kiên quyết, ngại khó, bảo thủ... Với quan điểm tôn trọng, tin tưởng trí thức, trọng dụng trí thức, Người chủ trương phải đào tạo, bồi dưỡng cho đội ngũ trí thức không ngừng tiến bộ, phát triển.

Công tác giáo dục, bồi dưỡng trí thức phải đáp ứng yêu cầu của sự phát triển xã hội. Đội ngũ trí thức phải được giáo dục, rèn luyện toàn diện cả đức và tài, cả “hồng” và “chuyên”. Một người có trình độ học vấn, hiểu biết cao, đem trí thức của mình áp dụng vào quá trình lao động, với lý tưởng cách mạng, với lòng nhiệt huyết say mê để phục vụ đất nước, phục vụ nhân dân, đó mới là người trí thức chân chính. Người thiếu đạo đức thì dù có trình độ học vấn, có bằng cấp, học hàm, học vị cao đến mấy cũng là người vô dụng. Chủ tịch Hồ Chí Minh rất quan tâm đến việc nâng cao trình độ kiến thức chuyên môn, yêu cầu đội ngũ trí thức phải

không ngừng học tập, nắm vững khoa học, kỹ thuật, áp dụng để phát triển sản xuất, phát triển kinh tế - xã hội, đáp ứng yêu cầu của cách mạng lâu dài và gian khổ. Đây là nhiệm vụ nặng nề song hết sức vẻ vang. Người cũng đặc biệt coi trọng giáo dục chính trị, tư tưởng và đạo đức, phong cách làm việc cho đội ngũ trí thức, giúp họ giữ được cái tâm trong sáng, rèn được cái đức cao đẹp. Nhờ đó đội ngũ trí thức sẽ vững vàng vượt qua mọi khó khăn, thử thách, hết lòng, hết sức phục vụ đất nước, phục vụ nhân dân.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu ra một hệ thống các biện pháp để xây dựng, phát triển đội ngũ trí thức phù hợp với điều kiện cụ thể của xã hội Việt Nam, đồng thời đáp ứng được yêu cầu của cách mạng trong từng thời kỳ. Đó là: vừa cải tạo và sử dụng những trí thức cũ, vừa xây dựng và phát triển lực lượng trí thức mới; mở trường lớp đào tạo một cách bài bản cả đức và tài cho đội ngũ trí thức; gửi nhiều thanh niên, học sinh sang đào tạo về chuyên môn và khoa học ở Liên Xô, Trung Quốc; tăng cường tuyển chọn, đào tạo những trí thức xuất thân từ công nhân và nông dân, trí thức hóa công nông; nêu cao tinh thần chủ động, sáng tạo, liên hệ mật thiết với nhân dân, khiêm tốn học hỏi nhân dân; học tập suốt đời...

Không chỉ chăm lo đến việc giáo dục, đào tạo đội ngũ trí thức, Chủ tịch Hồ Chí Minh còn giành sự quan tâm đặc biệt tới việc sử dụng và phát huy vai trò của họ trong quá trình cách mạng. Công tác cán bộ, sử dụng, trọng dụng trí thức, nhân tài phải đúng đắn, đánh giá đúng cán bộ. Theo Người, nhân tài nước ta dù chưa nhiều lắm, nhưng nếu chúng ta khéo lựa chọn, khéo phân phối, khéo dùng, thì nhân tài ngày càng phát triển. Người trọng dụng trí thức, không chỉ ở chỗ giao cho họ những chức vụ cao, mà còn dùng người đúng chỗ, chú ý sắp xếp trí thức vào những vị trí phát huy được tài năng của họ. Người cũng lưu ý việc dùng nhân tài không nên quá khắt khe, miễn họ có lòng trung thành với Tổ quốc, không phản bội lại quyền lợi nhân dân là có thể dùng được. Hồ Chí Minh luôn có niềm tin sâu sắc vào cái tốt, cái thiện trong đội ngũ này. Người tin tưởng giao phó trọng trách cho những nhà trí thức chân chính, quan tâm chăm sóc, tôn vinh những trí thức có công phục vụ sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc và chính niềm tin đó đã tạo nên động lực quan trọng để trí thức dấn thân và cống hiến cho cách mạng. Người cũng yêu cầu Đảng và Nhà nước phải biết lựa chọn và có chính sách cụ thể để động viên, bồi dưỡng, sử dụng trí thức, trọng dụng nhân tài.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ trí thức là sự kế thừa những giá trị truyền thống tốt đẹp

của dân tộc, tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại, được phát triển về chất trên cơ sở chủ nghĩa Mác - Lênin. Với tư tưởng đầy tính nhân văn, khoa học và cách mạng đó, Người đã quy tụ các trí thức tự nguyện đi theo cách mạng và trở thành những nhà cách mạng lỗi lạc của dân tộc.

2.2. Vận dụng Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ trí thức trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa hiện nay

Việt Nam tiến hành CNH, HĐH trong bối cảnh cuộc cách mạng KHCN phát triển mạnh mẽ làm thay đổi cơ bản lực lượng lao động xã hội, thúc đẩy nhanh sự chuyển đổi nền kinh tế từ mô hình dựa vào tài nguyên, lao động sang mô hình dựa vào tri thức. Bên cạnh đó, xu thế toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng. Nước ta đang đẩy mạnh CNH, HĐH đất nước gắn với phát triển kinh tế tri thức, lấy phát huy nguồn lực con người là yếu tố cơ bản cho sự phát triển nhanh và bền vững; coi phát triển khoa học và công nghệ là nền tảng, là động lực CNH, HĐH.

Đội ngũ trí thức nước ta hiện nay có vai trò quyết định trong nghiên cứu, ứng dụng, chuyển giao khoa học công nghệ, giúp đẩy nhanh sự nghiệp CNH, HĐH đất nước, góp phần quyết định thành công sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Nguồn nhân lực chất lượng cao là “nhân tố quyết định năng suất, chất lượng, hiệu quả và khả năng cạnh tranh của mọi nền kinh tế; quyết định vận mệnh của các dân tộc và tương lai phát triển của nhân loại”. Yêu cầu mới đặt ra là cần xây dựng đội ngũ trí thức Việt Nam lớn mạnh, cả về số lượng và chất lượng, tiến lên ngang tầm với trình độ của đội ngũ trí thức ở các nước tiên tiến trong khu vực và trên thế giới.

Thấm nhuần tư tưởng Hồ Chí Minh, Đảng ta ngày càng quan tâm đến việc xây dựng đội ngũ trí thức trong sự nghiệp CNH, HĐH đất nước.

Năm 2008, lần đầu tiên Đảng ban hành Nghị quyết số 27-NQ/TW khóa X về xây dựng đội ngũ trí thức trong thời kỳ mới. Đảng khẳng định: Trí thức Việt Nam là lực lượng lao động sáng tạo đặc biệt quan trọng trong tiến trình đẩy mạnh CNH, HĐH đất nước và hội nhập quốc tế, xây dựng kinh tế tri thức, phát triển văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Xây dựng đội ngũ trí thức vững mạnh là trực tiếp nâng tầm trí tuệ của dân tộc, sức mạnh của đất nước, nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng và chất lượng hoạt động của hệ thống chính trị. Đầu tư xây dựng đội ngũ trí thức là đầu tư cho phát triển bền vững.

Những quan điểm chỉ đạo xây dựng đội ngũ trí thức, thu hút nhân tài tiếp tục được khẳng định trong

văn kiện Đại hội XIII của Đảng: “Xây dựng đội ngũ trí thức ngày càng lớn mạnh, có chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong tình hình mới. Có cơ chế phát huy dân chủ, tự do sáng tạo và đề cao đạo đức, trách nhiệm trong nghiên cứu khoa học. Ưu tiên đầu tư phát triển hạ tầng, môi trường làm việc, nghiên cứu, đổi mới sáng tạo của trí thức. Trọng dụng, đãi ngộ thỏa đáng đối với nhân tài, các nhà KHCN Việt Nam có trình độ chuyên môn cao ở trong nước và nước ngoài, nhất là các nhà khoa học đầu ngành, nhà khoa học có khả năng chủ trì các nhiệm vụ KHCN đặc biệt quan trọng. Thật sự tôn trọng, tạo điều kiện nâng cao hiệu quả hoạt động tư vấn, phản biện của chuyên gia, đội ngũ trí thức”.

Sau 15 năm thực hiện Nghị quyết số 27-NQ/TW khóa X, công tác xây dựng đội ngũ trí thức của nước ta trong thời kỳ CNH, HĐH đất nước đã đạt được những kết quả to lớn. Đội ngũ trí thức có bước phát triển cả về số lượng và chất lượng; là lực lượng đi đầu trong nghiên cứu, đổi mới sáng tạo, ứng dụng khoa học, công nghệ, hội nhập quốc tế. Nhiều công trình, sản phẩm KHCN, văn hoá nghệ thuật có giá trị cao. Một bộ phận trí thức có năng lực, trình độ tiệm cận với các nước tiên tiến trong khu vực và trên thế giới... Tuy nhiên, việc phát huy vai trò của đội ngũ trí thức còn bất cập, hạn chế về cơ chế, chính sách trong đào tạo, bồi dưỡng, thu hút, trọng dụng trí thức; về cơ cấu đội ngũ trí thức chưa hợp lý; về môi trường nghiên cứu, ứng dụng khoa học, công nghệ...

Xuất phát từ thực tiễn đó, tháng 11 năm 2023, Đảng thông qua Nghị quyết 45-NQ/TW khóa XIII về tiếp tục xây dựng và phát huy vai trò của đội ngũ trí thức đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước nhanh và bền vững trong giai đoạn mới. Đảng nhấn mạnh phải đổi mới mạnh mẽ hơn nữa cả trong tư duy và hành động xây dựng, phát triển đội ngũ trí thức trong thời kỳ CNH, HĐH.

Thấm nhuần Tư tưởng Hồ Chí Minh, Đảng khẳng định rõ nét về vị trí, vai trò quan trọng của đội ngũ trí thức: Đội ngũ trí thức là lực lượng có vai trò quan trọng trong liên minh giai cấp công nhân, nông dân dưới sự lãnh đạo của Đảng; có trách nhiệm tiên phong, tạo ra sản phẩm tinh thần, vật chất chất lượng cao cho xã hội. Đây là nguồn lực đặc biệt trong phát triển kinh tế tri thức, CNH, HĐH, hội nhập quốc tế và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc...

Nghị quyết định hướng rõ quan điểm xây dựng đội ngũ trí thức vững mạnh toàn diện là đầu tư cho xây dựng, bồi đắp “nguyên khí quốc gia” và tiếp tục khẳng định xây dựng đội ngũ trí thức là trách nhiệm của

Đảng, Nhà nước, hệ thống chính trị và xã hội. Đồng thời, chú trọng phát triển đội ngũ trí thức Việt Nam cả trong và ngoài nước, có cơ chế, chính sách đột phá thu hút, trọng dụng trí thức, đặc biệt là trí thức tinh hoa...

Đến năm 2030, mục tiêu phát triển đội ngũ trí thức về số lượng và chất lượng, nhất là đội ngũ chuyên gia, nhà khoa học đầu ngành trong lĩnh vực then chốt, trọng yếu, lĩnh vực mới đáp ứng yêu cầu CNH, HĐH đất nước. Hoàn thiện cơ chế, chính sách bảo đảm khả thi, đồng bộ, tạo cơ hội, điều kiện, động lực cho đội ngũ trí thức phát triển toàn diện, nâng cao năng lực, trình độ và cống hiến cho đất nước.

Đảng xác định tầm nhìn đến năm 2045, đội ngũ trí thức Việt Nam lớn mạnh, có chất lượng cao, cơ cấu hợp lý, thuộc tốp đầu khu vực và tiệm cận với các nước phát triển.

Để thực hiện mục tiêu trên, Đảng đề ra các nhóm nhiệm vụ, giải pháp gồm: Tiếp tục nâng cao nhận thức về vị trí, vai trò, tầm quan trọng của đội ngũ trí thức; đổi mới công tác đào tạo, bồi dưỡng, sử dụng, đãi ngộ và tôn vinh trí thức, trọng dụng nhân tài; tăng cường quản lý nhà nước, hoàn thiện hệ thống pháp luật, cơ chế, chính sách đối với đội ngũ trí thức; tăng cường nguồn lực xây dựng đội ngũ trí thức chủ động, tích cực hội nhập quốc tế; phát huy vai trò, trách nhiệm của đội ngũ trí thức; đổi mới nội dung, phương thức hoạt động các hội trí thức.

3. Kết luận

Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ trí thức có giá trị lý luận và thực tiễn vô cùng sâu sắc, trở thành kim chỉ nam cho việc xây dựng đội ngũ trí thức hiện nay. Đảng ta trong quá trình lãnh đạo cách mạng từng bước vận dụng và phát triển tư tưởng của Người, xây dựng và phát huy vai trò của đội ngũ trí thức, tạo điều kiện để trí thức phát huy năng lực, trí tuệ, đóng góp vào sự nghiệp CNH, HĐH, xây dựng và phát triển đất nước.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2008), *Văn kiện Hội nghị lần thứ bảy Ban Chấp hành Trung ương khóa X*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, t. 1*, NXB Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2023), *Văn kiện Hội nghị lần thứ tám Ban Chấp hành TW Đảng khóa XIII*, NXB Chính trị Quốc gia sự thật, Hà Nội.
4. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t. 5, NXB Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
5. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t. 7, NXB Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.